

Д. В. Єсауловстудент
Класичного приватного університету

ФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПОРТИВНО-ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ГАЛУЗІ

Основна ідея концепції вищих навчальних закладів полягає у підготовці компетентних, кваліфікованих майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможних на ринку праці та компетентних у всіх відповідних галузях, включаючи правовий та юридичний аспект професії. Якщо порівнювати всі майстерності майбутнього вчителя фізичної культури, то можна зазначити, що проблема формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі є недостатньо розкритою. Поза увагою дослідників залишаються ще такі питання щодо змісту, форми і методів формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі.

У цьому світі педагогіка сьогодні характеризується інноваційним пошуком шляхів формування та розвитку гармонійної, творчої та вільної особистості, здатної до соціалізації та самореалізації в глобалізованому суспільстві. Аналізуючи підхід до процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури, можна припустити, що цей процес базується на відповідних фізичних, психологічних, юридичних навичках, які формують основу професійної компетентності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі.

Навчальний процес у вищих навчальних закладах відіграє провідну роль у вирішенні завдань професійної освіти студентів та формуванні юридичної майстерності майбутніх фахівців. Навчальний процес вважається особливою формою передачі і засвоєння суспільно-історичного досвіду, який утворює складну цілісність діяльності викладача-дослідника і студента, спрямовану на досягнення спільної мети управління науковими знаннями, уміннями і навичками студентів та їх всебічного розвитку як особистостей майбутніх фахівців.

У статті проаналізовано такі поняття «юридична майстерність» та «професійна компетентність», визначено складники юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі. Розкрито особливості формування юридичної майстерності майбутніх вчителів фізичної культури.

Вивчення проблеми формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі є актуальним питанням сьогодення та потребує всебічного аналізу даного питання.

Ключові слова: професійна компетентність, юридична майстерність, фізична культура, майбутні фахівці, вища школа, фахова підготовка, навчальний процес.

Постановка проблеми. З метою пошуку шляхів удосконалення організаційної, змістової та методичної підготовки майбутніх спортивно-фізкультурної галузі дослідники вивчають різні методи, які разом із набуттям професійних навичок сприяють формуванню юридичної майстерності, що дає змогу майбутнім вчителям фізичної культури впроваджувати активне навчання.

Сучасна система, сформована професійною компетентністю (психологічною, фізичною, правовою) майбутніх фахівців спорту, належить до пріоритетних ідеалів та національних інтересів. Характеризується використанням гнучких (змінних) засобів і методів, структуруванням довготривалого навчального процесу на основі активного впровадження інноваційних технологій, що потребують постійного наукового пошуку. Саме тому питання якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як професіоналів, які не тільки мають глибокі знання та достатній рівень фізичної підготовленості, а й можуть використовувати

набуті в період навчання знання та практичні навички у своїй подальшій роботі, набуває особливого значення та потребує вирішення.

Тому формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі є актуальним питанням сьогодення та потребує всебічного аналізу даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури завжди було предметом вивчення профільних науково-дослідних установ, наукових колективів та окремих дослідників.

У роботах цих дослідників розглядається загальна проблема підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності: Бондара Р., Маріонда І., Молнара В., Сивохопа Е., Товта В. та інших.

Однак питання формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі не знайшло належного відобра-

ження в дослідженнях цих та інших науковців, тому потребує додаткового вивчення та аналізу [2, с. 251].

Формування майстерності та компетентності (психологічної, професійної, фізичної, юридичної тощо) майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі визначено у Законах України «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Закон «Про освіту» (1996), Закон «Про вищу освіту» (2001), Державна інструкція про розвиток освіти України (2002), Державна інструкція про розвиток фізичної культури і спорту (2004) [3, с. 203].

Закон України «Про вищу освіту» ґрунтується на понятті «професійна компетентність» у визначенні вимог до випускників та якості вищої освіти, що зумовлює освітній фокус на набуття випускниками професійної компетентності або майстерності. Галузеві стандарти вищої освіти України запровадили модель професійної компетентності, яка називається освітньо-кваліфікаційною характеристикою (Наказ Міністерства освіти і науки України № 285 від 31 липня 1998 року). Ця модель узагальнює зміст освіти, тобто відображає цілі освіти і професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі національної економіки та вимоги до його професійної компетентності та інших соціально важливих характеристик і якостей.

Таким чином, професійна компетентність є однією зі складових національних стандартів освіти до якої входить не тільки психологічна, фізична чи фахова майстерність, а й особливої уваги потребує вивчення юридичної майстерності. Компетентнісний підхід формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі обов'язково запроваджено на національному рівні в українській освіті [3, с. 203].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є теоретико-методологічний аналіз питання формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі, визначення сутності поняття «юридична майстерність», «професійна компетентність» та визначення складників юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі.

Виклад основного матеріалу. Для задоволення соціального замовлення на виховання конкурентоспроможних професіоналів, здатних адаптуватися до соціально-економічних перетворень у професійній діяльності, сучасна освіта вступила в стадію якісних змін. Пошук нових систем навчання, більш ефективних, різноманітних, відкритих і мобільних, призвів до формування нових освітніх парадигм. Основним завданням вищої освіти згідно з її основними положеннями є орієнтація на особистісні інтереси, що відповідає тенденціям сучасного суспільного розвитку. У зв'язку з цим для педагогіки нині характерний

пошук інновацій, спрямованих на формування та розвиток гармонійної, творчої та вільної особистості, здатної до соціалізації та самореалізації в глобалізованому суспільстві [1, с. 251].

Випускники спортивних вищих навчальних закладів повинні стати фахівцями широкого профілю в галузі здоров'я людини, фізичної культури і спорту, отримати базову освітню підготовку для підвищення соціальної мобільності та ефективності діяльності. Удосконалення освітнього рівня, змісту, форм і методів психолого-педагогічної підготовки, встановлення інтегрованих зв'язків між психолого-педагогічними дисциплінами та різними курсами зі спорту, природничих і гуманітарних дисциплін, оновлення методичного забезпечення, впровадження сучасних педагогічних технологій сприятимуть розвитку вищої освіти в галузі фізичного виховання в Україні та майбутньому [1, с. 252].

Зміни в освіті підвищили вимоги до особистості, компетентності та майстерності майбутнього вчителя фізичної культури, активізували пошук механізмів максимального розкриття потенціалу і талантів майбутніх фахівців та вдосконалення освіти в педагогічній галузі. Відповідно до сучасної концепції, професійна підготовка вчителів фізичної культури – це комплексний педагогічний процес, під час якого формуються основи становлення особистості майбутнього вчителя, розвиток його загальної та професійної освіти, компетентності та майстерності в тому числі і юридичної [1, с. 252].

Визначення поняття професійної компетентності розглядало достатньо вчених, основні з них представлено в таблиці 1 [5, с. 3].

На думку науковців, показниками професійної компетентності є сума об'єктивно необхідних знань, умінь і навичок, здатність правильно застосовувати їх при виконанні своїх обов'язків, знання і передбачення можливих наслідків дії, результатів людської праці, практичний досвід, гнучкість методів, критичність мислення а також професійний статус, особистісні психологічні якості та акмеологічна сталість [5, с. 3].

Професійна компетентність вчителя фізичного виховання будується на основі [1, с. 252]:

- морфологічних особливостей вищої нервової діяльності, які визначають потенційну поведінкову силу, рухливість і толерантність ключових психічних процесів;

- базується на відповідних фізкультурно-педагогічних та психологічних уміннях, які складають основу професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання;

- поєднує світоглядну позицію особистості з професійними знаннями та вміннями, особистісними якостями, мотивацією та цінностями;

- навчальною майстерністю;

Таблиця 1

**Визначення поняття
професійної компетентності**

Автор визначення поняття	Визначення поняття «професійна компетентність»
В. Товт	як певний стан, що дає змогу діяти незалежно та відповідально, а також як набуття компетентності та навичок для виконання конкретних професійних функцій.
В. Молнара	як професійна готовність і здатність суб'єкта праці виконувати завдання та обов'язки повсякденної діяльності.
Р. Бондар	спеціальна освіта, глибока загальна і спеціальна ерудиція та постійне вдосконалення власної наукової і професійної підготовки.
І. Маріонда	як потенційну готовність розв'язувати задачі зі знанням власної справи.

– юридичною та естетичною майстерністю тощо [1, с. 252].

Аналізуючи підхід до процесу підготовки фахівців з фізичного виховання, можна припустити, що цей процес базується на відповідних фізичних та психологічних навичках і компетенціях, які формують основу професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Одним із складових основ професійної компетентності є юридична майстерність майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі.

Юридична майстерність – це одержання спеціальних правових знань, практичних навичок та вмінь, особистої майстерності, що пов'язані з конкретним правовим аспектом [6, с. 51].

Правові знання, моральні якості та ціннісні орієнтації є важливими складовими юридичної майстерності майбутніх фахівців з галузі фізичної культури та чинниками, які перетворюють правові вимоги на непохитні принципи поведінки. Відсутність правових знань та правова бідність є вагомими причинами знецінення права, формування правового нігілізму та вчинення злочинів в професійній сфері. Інноваційний розвиток суспільства вимагає від майбутніх вчителів фізичної культури розуміння права не лише як системи обмежень і заборон, а й як гарантії його захисту. Існуюча система правової освіти зосереджена на тлумаченні заборон і покарань і не охоплює в широкому сенсі норми, які гарантують і захищають права людини. Як наслідок, кількість людей, які звертаються за захистом своїх прав у нашій країні, значно менша, ніж у західних країнах. Таким чином, низький рівень юридичної майстерності породжує сумніви в справедливості, силі та ефективності закону в професійній діяльності майбутніх фахівців [4, с. 435].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», юридичну майстерність фахівців забезпечують заклади післядипломної освіти або структурні під-

розділи вищих навчальних закладів. Відповідно до існуючої практики, правова освіта дорослих здійснюється лише на юридичних факультетах вищих навчальних закладів, за винятком закладів післядипломної освіти. Крім того вищі навчальні заклади мають окрему дисципліну, щодо формування юридичної майстерності. [4, с. 436].

Формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі має зосередитися на:

- формуванні нормативно-правової бази, спрямованої на визначення статусу, організаційних форм та освітніх документів майбутніх фахівців;
- кар'єрній правовій освіті для тих, хто виконує правові функції додатково до своїх професійних функцій;
- максимальна адаптація навчання до конкретних потреб особистості;
- формування правосвідомості, професійного визначення методів особистісного та індивідуального самовдосконалення;
- розвиток широкого спектру професійних компетенцій майбутніх фахівців тощо [4, с. 437].

Дослідники розглядають юридичну майстерність майбутнього вчителя фізичної культури, як складне інтегративне утворення в інтегративній структурі особистості фахівця. Це інтегративне утворення включає загальноправові та професійно-педагогічні знання, уміння, навички та професійні якості, необхідні для здійснення правової освіти учнів та організації власної професійної діяльності у правовому полі [7, с. 374].

Зокрема, на думку О. Іваній, правова компетентність педагога має змістовно-функціональну специфіку відповідно до особливостей його професійної діяльності, а її структура може бути представлена у вигляді теоретичного, практичного та особистісного компонентів, які утворюються сукупністю правових знань, умінь, навичок і якостей [7, с. 375].

Юридична майстерність – це система правових знань, переконань, знань про те, як діє право, правових навичок, тобто правова культура, яка веде до громадянської зрілості. Правова компетентність майбутніх фахівців фізичної культури також визначається їхньою здатністю застосовувати систему професійних правових знань чинного законодавства, долати правовий нігілізм та використовувати набуті правові знання у своїй професійній діяльності з метою профілактики правопорушень серед неповнолітніх [7, с. 375].

Особливу увагу варто приділити декільком складовим юридичної майстерності майбутнього вчителя: правосвідомості, правовій освіті, моральній свідомості, психологічним знанням та комунікативним навичкам.

Під правосвідомістю фахівців ми розуміємо сукупність знань, умінь і навичок, які впливають

на ефективність їхньої професійної діяльності з точки зору усвідомлення себе як суб'єктів освітніх правовідносин.

Правова освіченість – це не лише здатність володіти правовою інформацією, а й уміння користуватися нею, знаходити засоби і методи для оптимального формування власної правової освіченості та правової освіченості учнів.

Моральна обізнаність складається з особистісних і правових якостей вчителя, тобто правових відносин, які вирішують професійні ситуації з точки зору моральних і правових норм.

Психологічна обізнаність – це здатність прогнозувати розвиток і поведінку суб'єкта освітньо-правових відносин.

Психологічні знання – це сукупність знань про людину як особистість і суб'єкт праці.

Комунікативна компетентність визначається, як здатність педагога будувати взаєморозуміння з учнями та батьками, що є умовою продуктивного освітнього процесу. Комунікативна компетентність є не тільки елементом юридичної майстерності вчителя, а й необхідним структурним компонентом педагогічної компетентності [7, с. 375].

Таким чином, юридична майстерність вчителя фізичної культури це поєднання структури його педагогічної компетентності, знань нормативно-правової бази, правосвідомості та особистої правової культури.

Висновки і пропозиції. Отже, майбутнім фахівцям спортивно-фізкультурної галузі необхідно володіти юридичною майстерністю, знати основи всіх галузей права через зростання агресивної протиправної поведінки неповнолітніх, збільшення кількості злочинів, скоєних у групах, а також збільшення кількості злочинів, пов'язаних із заподіянням тяжких тілесних ушкоджень. Однією з причин злочинності неповнолітніх є психологічні та вікові особливості особистості. У цьому віці формуються і розвиваються моральні уявлення, поняття і переконання, засвоюються соціальні вимоги до поведінки, зокрема моральні норми, цінності та правові норми. Тому роль вчителя фізичної культури полягає в тому, щоб пояснювати учням складні питання і запобігати девіантній та агресивній поведінці. Наразі до навчальних планів вищих навчальних закладів запроваджено програму «Основи права», яка передбачає проведення семінарів та тренінгів, що дають змогу майбутнім вчителям свідомо будувати педагогічний процес та вдосконалювати свої базові знання з усіх галузей права, таких як адміністративне,

цивільне, фінансове, господарське, кримінальне, екологічне, сімейне та право соціального забезпечення.

Тому формування юридичної майстерності майбутніх фахівців спортивно-фізкультурної галузі є актуальним питанням. Це пов'язано з тим, що у вчителів, як суб'єктів освітніх правовідносин, розвиваються такі якості, як самостійність і критична оцінка ситуацій з точки зору регулювання та правових норм, правова орієнтація у вирішенні конфліктних ситуацій з учасниками освітнього процесу, витримка та емоційно-вольова стійкість, високий рівень самоконтролю, тактовності та толерантності.

Список використаної літератури:

1. Макаренко А., Кузнецов О., Яковенко В. Особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в освітньому процесі. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця*: зб. матер. Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. (21 лютого 2024 р.). Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 252–255.
2. Маріонда І.І., Сивохоп Е.М., Товт В.А. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: монографія. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. 212 с.
3. Петров А. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 1. С. 203–207.
4. Савіщенко В. М. Юридична компетентність як фактор соціалізації випускників ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 86. С. 432–438.
5. Сергієнко, Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11sercmt.pdf> (дата звернення: 23.12.2024).
6. Суханова Д. С. Юридична майстерність: американський підхід до підготовки майбутніх працівників. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 50–53.
7. Тищенко О. І. Формування правової компетентності вчителя. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. № 42. С. 375–379.

Yesaulov D. Formation of legal skills of future specialists in the sports and physical culture industry

The main idea of the concept of higher educational institutions is to train competent, qualified future specialists in the sports and physical culture industry of the appropriate level and profile, competitive in the labor market and competent in all relevant fields, including the legal and legal aspect of the profession. If we compare all the skills of a future physical culture teacher, we can note that the problem of forming the legal skills of future specialists in the sports and physical culture industry is not sufficiently revealed. Researchers still have questions about the content, form and methods of forming the legal skills of future specialists in the sports and physical culture industry. In this light, pedagogy today is characterized by an innovative search for ways to form and develop a harmonious, creative and free personality, capable of socialization and self-realization in a globalized society. Analyzing the approach to the process of training future specialists in physical education, it can be assumed that this process is based on the corresponding physical, psychological, legal skills and expertise, which form the basis of professional competence of future specialists in the sports and physical education industry.

The educational process in higher educational institutions plays a leading role in solving the tasks of professional education of students and forming the legal expertise of future specialists. The educational process is considered a special form of transfer and assimilation of socio-historical experience, which forms a complex integrity of the activities of the teacher-researcher and the student, aimed at achieving the common goal of managing the scientific knowledge, skills and abilities of students and their comprehensive development as individuals of future specialists.

The article analyzes such concepts as "legal expertise" and "professional competence", identifies the components of the legal expertise of future specialists in the sports and physical education industry. The features of the formation of the legal expertise of future physical education teachers are revealed.

Studying the problem of forming legal skills of future specialists in the sports and physical culture industry is a relevant issue of today and requires a comprehensive analysis of this issue.

Key words: *professional competence, legal skills, physical culture, future specialists, higher education, professional training, educational process.*